

complectitur. Fuit enim vere noster Jesus admirabilis in parabolis, consiliarius in doctrina, Deus fortis in praelio contra Diabolum, pater futuri sæculi, cum tamquam alter Adam novos filios genuit, et princeps pacis, cum inter Deum et hominem pacem restituit. Vel si vultis, admirabilis fuit nascendo, consiliarius vivendo, pater futuri sæculi resurgendo, princeps pacis tamquam mediator ad Deum ascendendo. Num etiam quotidie in conversione peccatorum Jesum nostrum admirabilem, consiliarium, Deum fortem, patrem futuri sæculi et principem pacis nos experimur? Quis enim hominem mundi laqueis irrefutum, qui nihil nisi de pompis, de choreis, de conviviis, de voluptatibus, de vanitatibus cogitare noverat, tanta et tam repentina mutatione aliquando ita convertit, ut alius homo esse videatur, nisi ille qui est admirabilis? Quis eundem jam Deo servire cupientem, tam sapienter ad statum et locum sibi, et proposito convenientem dirigit, nisi ille qui vere est consiliarius? Quis vero tironibus Dei in militia contra Dæmonum et hominum tam varias ac multiplices tentationes, robur, et constantiam præbet, nisi Deus fortis? Quis eodem unius moris in domo, in summa casitate et charitate vivere facit, ut non homines, sed angeli, nec filii hujus sæculi sed futuri esse videantur, nisi pater futuri sæculi? Quis postremo in terra hostium adhuc positus pacem illam gustare facit, quæ exuperat omnem sensum, et tamquam manna eos in solitudine pascit, nisi is, qui vere est princeps pacis?

Verum non omnibus, auditores, hæc omnia est Jesus, sed illis dumtaxat, qui ad exemplum B. Mariæ, non solum concipiunt; sed etiam pariunt filium: nec solum pariunt filium, sed etiam filium suum Jesum vocare possunt. Sunt enim quatuor hominum genera, quæ si breviter enumeravero, finem faciam. Primum genus est eorum, qui raro aut nunquam concipiunt, et sæpè de industria timentes concipere, ad conciones non veniunt: isti vero miserissimi et infelicissimi a salute longissime absunt, aperte siquidem Spiritui sancto resistunt, de quo solo spiritus salutis concipi potest.

Alterum genus eorum, qui bona desideria concipiunt quidem, sed viros pariendi non habent. Audiunt mandum esse proditorem, et fallacem, et jam innumeros homines circumvenisse, atque ad gehennam suis lenociniis pertraxisse; audiunt mortem instare, nos

non posse diu in voluptatibus vivere, in morte vero omnium, quæ hic agimus, severissimo et potentissimo judicii reddendam esse rationem: audiunt beatam et quietam, et facilem et suavem esse vitam eorum, qui Deo servire et placere student, et sempiternam mercedem eis in celo post mortem conservari: his vero auditis bona desideria de Spiritu sancto concipiunt, mundi vanitatibus renuntiandi, choreas et potationes fugiendi, frequentes et serio peccata confitendi, sed tamen more stultarum feminarum, quæ postquam conceperunt, non se diligenter custodiendo; quin etiam currendo, saltando, ludendo in utero prolem occidunt. Et quantum hoc est detrimentum ei, qui conceperat? Quanta injuria Spiritui sancto? Anima siquidem nostræ post Adæ peccatum, incredibili sterilitate damnata, non nisi singulari Dei favore ac beneficio Spiritus sancti sancta desideria concipere possunt; et tu beneficium tam singulare, quod spiritum salutis conceperis, quod in utero Jesum habebas, tam parvi facies? Quid si nunquam amplius Spiritus sanctus te respicere dignetur? Quid si in tua sterilitate in æternum relinquare? Quid si propterea ad salutem non pervenias, qui tamen facile pervenisses, si conceptum in utero Jesum non occidisses?

Jam vero in tertio genere alii sunt qui concipiunt et pariunt, sed prolem conservare ac nutrire non valent usque ad diem octavum, in quo vocandum erat nomen ejus *Jesus*. Atque isti quidem quo salutis propinquo, eo miseriore, quod ab illa nihilominus tam infeliciter excident. Isti sunt, qui bona desideria implere incipiunt, ad confessionem, ad communionem accedunt, a fornicatione, ab ebrietate aliisque sceleribus se abstinunt; sed quamdiu? Donec Herodes non quaerit puerum ad perdendum eum, donec tentatio non exurgit, donec ab amicis et sodalibus non invitantur: et quid prodest homini in concipiendo et pariendo laborasse, si ante Herodi necandum offeratur, quam vocetur nomen ejus *Jesus*? Numquid salvare poterit, si ad octavum diem non perveniat et non vocetur nomen ejus *Jesus*?

Illi igitur soli felices, qui B. Mariam imitati, concipiunt desiderando, pariunt bene operando et vocant nomen filii sui Jesum usque ad mortem perseverando, quod nobis concedat, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO IV.

SUPER

MISSUS EST ANGELUS GABRIEL A DEO IN CIVITATEM GALLILÆÆ, CUI NOMEN

NAZARETH, ETC. *Lucæ* 1, v. 26.

SYNOPSIS

Per brevem præfatunculam hæc præsentem cum superiore annexa concione, declaratur, cur angelus dicat: Hic magnus erit, cum Christus jam antea ab æterno fuerit magnus. Variæ figuræ et vaticinia de Christo adducuntur. Variæ idem hereses circa illius nativitatem eorum refutantur. Ostenditur quod notum fuerit Judæis Messiam filium David, ejusque regnum æternum futurum. Dissolvitur questio duplex: prior, quomodo Angelus dicere potuerit Christum regem futurum, cum illum honorem hic in terris semper subterfegerit; et ipsi Judæi cum latent negarint; ubi elegans inter Christi et Davidis regnum instituitur comparatio. Altera questio, quomodo Christus in bonos et malos imperium, sed diverso modo, exerceat; ubi assignatur differentia inter Christi regnum, cui servire vgnare est, et regna mundana. Christi et sanctorum regnum perpetuum futurum asseritur, et ad illud consequendum efficaciter admonemur.

Pars posterior prudens B. Virginis explicat responsum, quamque de virginitate custodienda fuerit sollicita, ex D. Augustino et Bernardo probatur. Demonstratur magnæ fortitudinis argumentum fuisse in Virgine Deipara, quod illa prima Deo virginitatem sine exemplo voverit; unde jure merito primitivæ virginitatis debet. Virginitatis encomia ex diversis auctoribus collecta in medium adducuntur. At-

que e contrario luxuria nostri temporis, praesertim inter clericos, severa reprehensione taxatur.

Legationis divinæ summam, auditores optime, qua Servatoris adventus nuntiabatur, orator insignis Archangelus Gabriel his potissimum verbis comprehendit: *Ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis.* Cujus quidem legationis partem priorem, quæ conceptionem, atque ortum et nomen Servatoris complectitur, exposuimus oratione superiore: nunc sola posterior explicanda restat, quæ conditio, et gradus ac dignitas Servatoris continetur.

Prosequitur igitur cursus orationis suæ celestis legatus, et ait: *Hic erit magnus, et filius Altissimi vocabitur.* Magnus erat Christus antequam de Virgine nasceretur: nam *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum:* quod si Deus, certe et magnus. Nam quis magnus, sicut Deus noster? Neque magnus est Deus, quod una aut altera laude excellat, quomodo Magnum Alexandrum et Magnum Pompeium ethnici dixerunt: et nostri Magnum Athanasium et Magnum Basilium, sed quod omnibus modis sit magnus. Magnus natura, quia infinitus: magnus quantitate, quia immensus: magnus qualitate, quia justissimus: magnus potentia, quia omnipotens: magnus cognitione, quia sapientissimus: magnus bonita-

te, quia optimus: magnus forma, quia pulcherrimus; magnus loco, quia supremus; magnus duratione, quia sempiternus. Itaque magnus erat Dei filius in sinu Patris existens neque ad sinum matris descendit, ut crederet, cum potius hunc descensum Filii Dei de sinu patris in sinum matris, Apostolus *Exinanitionem*, et Propheta *Minorationem* appellare soleat: et aperte Isaias dicat: *Parvulus natus est nobis et filius datus est nobis*. Cur igitur Angelus ait: *Hic erit magnus*, quasi ante non fuisset? Nonne verius dicere poterat, hic erat quidem magnus, sed jam fiet parvus? Ita sane loqui debuisset, si de Christo secundum formam Dei loqueretur. Nunc vero quia de Christo loquitur, non secundum eam naturam, quam a Patre jam acceperat, sed secundum eam, quam a matre jam accepturus erat, ideo rectissime et verissime ait: *Hic erit magnus*. Erat enim Christus ac fuit semper Deus magnus, sed non homo magnus. Quare factum est verbum caro, ut qui erat magnus Deus, fieret etiam magnus homo, magnus rex, magnus Sacerdos, magnus *Propheta*, potens in opere et sermone, eique a populis acclamaretur, *Quia Propheta magnus surrexit in nobis; et quia Deus visitavit plebem suam*.

Porro de magnitudine ejus nihil amplius dicam, quam ipsum esse, quem omnes figuræ veteris instrumenti, omnes res gestæ Patriarcharum atque omnia vaticinia prophetarum intuentur. Ipse est semen mulieris, de quo in cap. III lib. Gen. scriptum legitur, futurum aliquando, ut caput serpentis contereret. Ipse est Melchisedech, qui panem et vinum novo ritu in sacrificium obtulit. Ipse est Isaac, qui ligna propriis humeris tulit, in quibus immolandus erat. Ipse est Joseph primum a fratribus, Juda auctore, venditus, deinde etiam ab Ægyptiis, mundi salvator appellatus. Ipse est Josue, qui Moysæ defuncto in terram promissionis populum introduxit. Ipse est Sampson ab infantia Nazareus quem non funes, non vincula tenere, sed solum amor Dalilæ, hoc est, Ecclesiæ ligare, et illudendum hostibus suis præbere potuit, et qui moriendo inimicos suos simul omnes occidit. Ipse est David puer parvulus, rufus et pulcher aspectu, qui licet invidentibus et repugnantibus fratribus, tamen in ligno et lapide cum superbissimo Goliath pugnavit et vicit. Ac ut cætera prætermittam, quæ pene sunt infinita, ipse est *Emmanuel* apud Isaiam: *Germen justum* apud Jeremiam:

Pastor unus et princeps apud Ezechielem: *Lapis de monte excelsus sine manibus* apud Danielelem: *Rex Sion justus et salvator* apud Zachariam: *Dominator Israel* apud Micheam: *Desideratus omnibus gentibus* apud Aggæum: *Doctor justitiæ* apud Joëlem: et *Sol justitiæ* apud Malachiam. *Hic igitur erit magnus*.

Verum ne Virgo beata fortasse crederet nihil aliud, quam magnum hominem se parituram, et quia Spiritus sanctus prævedebat venturos (Simones, et Samosatenos, et Arios et Nestorios, et multa ejusdem generis monstra atque portenta, qui cum legissent in Evangelio veritatis: *Hic erit magnus*, dicturi erant, Christum vel ante Mariam non fuisse verum Deum, vel esse quidem Deum, sed alium ab eo, quem virgo peperisset: propterea contra omnes futuros errores Angelus sanctus, postquam dixerat: *Hic erit magnus*, addidit continuo: *Et Filius Altissimi vocabitur*. Non enim hoc futurum erat, ut Christum esset Filius Altissimi, sicut futurum erat, ut esset homo et magnus homo, sed jam erat, et ab æternitate fuerat filius Altissimi, licet in sinu Patris delitesceret, nec agnosceretur nec vocaretur ab hominibus. Itaque de illo ipso, qui jam erat Filius Altissimi, non de alio aliquo: ut somniat Nestorius, Angelus ait: *Hic erit magnus*, scilicet homo; et *Filius Altissimi*, sicut est verus, ita agnosceretur deinceps et vocabitur. Quod si autem B. Mariæ filius, est etiam Filius Altissimi, fallitur Ebion, decipitur Samosatenus, errat Arius, somniat ac delirat Nestorius. Pater enim altissimus non in tempore, sed ab æterno Filium genuit, juxta Michææ Prophetæ vaticinium: *Et tu Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda; ex te enim exiet dux, qui regat, populum meum Israel, et egressus ejus ab initio a diebus æternitatis*, ex quo Ebionis et Samosateni error abunde confutatur. Deinde sicut homo hominem gignit, leo leonem; ita Deus Deum, omnipotens omnipotentem, infinitum infinitum, altissimus altissimum sine dubio generavit, *Qui non rapinam arbitretur esse se æqualem Deo*, id quod Arii perniciosam hæresim penitus destruit. Postremo si illo ipse quem beata Maria concepit et peperit, Filius erat Altissimi, unde somniat Nestorius alium esse Dei, alium Mariæ filium? Nonne Angelus aperte clamat: *Hic erit magnus*, nempe quem tu virgo sancta concipies et paries, hic ipse et non alius aliquis erit magnus, et ipse idem filius Altissimi vocabitur.

Sequitur: *Et dabit illi Dominus sedem David patris ejus et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis*. Quibus verbis Angelus docet magnum istum filium, quem Beata Virgini promittit, ipsum esse Christum et Messiam, quem populus Hebræus tanto desiderio semper expectabat. Potuisset enim virgo prudentissima non sine causa mirari, cur tantus filius sibi promitteretur, et quæ ratio esset tante, et tam insolite novitatis, ut Filius Altissimi filius femine esse deberet. Sed eam admirationem sustulit Angelus, cum eum, quem venturum nuntiabat, Messiam esse docuit. Non enim ignorabat Virgo sapientissima, Messiam a Deo promissum expectari, eumque filium David et regem futurum, et non suo tantum sæculo, ut alii reges, sed in æternum regnaturum. Legerat enim, cum in aliis multis locis de Christo multa, tum illud apud Isaiam, ubi apertissime, de Christo loquitur: *Super solium David, et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud et corroboret in judicio et justitia, a modo et usque in sempiternum*. Et usque adeo et omnibus Hebræis promissum erat, Christum ex semine David nasciturum, et æternum regnaturum, ut in Evangelio ipsas turbas dixisse legamus: *Numquid a Galilæa venit Christus? Nonne Scriptura dicit, quia ex semine David et Bethleem castello, ubi erat David, venit Christus?* Et alio loco: *Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in æternum, et quomodo tu dicis. Oportet exaltari filium hominis? Quis est iste Filius hominis? Cum igitur virgo sanctissima optime sciret Christum venturum, de semine David nasciturum, regem in Israel futurum, et in omnem æternitatem regnaturum, mox ut audivit: *Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus*, mox intellexit, non alium, quam Messiam illum celeberrimum, tot sæculis expectatum, tot vaticiniis decantatum, tot votis ac suspiriis desideratum, ab Angelo sibi promitti.*

Verum ex his, quæ dicta sunt, duas quaestiones exoriri video, quæ breviter solvendæ atque explicandæ sunt. Primum igitur quaeret fortassis aliquis, cum ex Evangelio didicerimus, Christum in terra regem non fuisse, quid est, quod modo angelus dicit: *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus et regnabit in domo Jacob in æternum et regni ejus non erit finis?* Quomodo sedit in solio David patris sui, qui ne rex a turbis fieret de conspectu earum se eripuit, et in

montem solus fugit? Aut quomodo regnabit in domo Jacob in æternum, quem ipsa domus Jacob, non solum regem suum coram Pilato negavit, sed etiam ad necem tamquam reum postulavit? Ita est, auditores: non sedit Christus in eo solio, in quo David, et Salomon, et Isaias et Ezechias, et alii tam multi reges Hebræorum sederunt, sed neque de ea sede Angelus locutus est: neque enim decebat, ut rex cæli et terræ, qui sedit super Cherubim, in angustissimo angulo orbis terræ, tamquam unus de turba regularum imperaret: neque Deus etiam cum David loquebatur: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam; et thronus ejus sicut sol in conspectu meo, et sicut luna perfecta in æternum et testis in celo fidelis*, Thronum illum intelligi volebat, quem non diu post ab Assyriis, deinde ab Herode, tum a Romanis, et nunc demum a Turcis occupari passus est; sed eum potius, quem ille significabat. Sicut enim duas novimus Jerosolymas, unam in terra, alteram in cælo, et duas circumcisiones, unam in carne, alteram in Spiritu, et Filios carnis Abraham, a filiis fidei Abraham ab apostolo edocli facile discernimus: ita quoque duo solia David et duas domos Jacob agnoscere debemus.

Quemadmodum enim si rex aliquis unum ex principibus suis duces crearet, et in tabula depicta regionem ostendens diceret, omnem hanc provinciam, ista oppida, hos portus tibi dono dedi, certe non intelligeremus regionem illam dumtaxat depictam, quam digito tunc ostendit, a rege esse donatam, sed veram provinciam, veros pagos et portus, quorum in tabula expressæ imagines cernebantur: sic etiam cum Angelus ad virginem de Christo ait: *Dabit illi Dominus Deus sedem David*, non typicam, sed veram, non temporalem, sed æternam intellexit, cujus illa ita expresse imaginem prætulit, ut Christi regnum sedes David aptissime nominetur. Nullum enim fuit unquam regnum, Christi regno similis quam regnum David, qui ab ipsa pene infantia rex inunctus fuit, nec tamen ad regnum, nisi per varios et multiplices labores pervenire potuit: et Christus in ipsa sua conceptione unctus fuit Spiritu sancto, et virtute, et a magis ex Perside venientibus vix dum natus rex Judæorum salutatus est: *Ubi est qui natus est rex Judæorum?* Et Isaias de eo: *Parvulus natus est nobis et filius datus est nobis et factus est principatus super humerum ejus:*

Et tamen multa eum pati necesse fuit, ut ipse idem diceret: *Nonne oportuit pati Christum et ita intrare in gloria sua?* Accipit igitur Christus sedem David patris sui. David præterea cum iis regnare cepit, qui (ut Scriptura loquitur) *erant in angustia constituti, et oppressi ære alieno et amaro animo; denique cum pauperibus exulibus, fugitivis: et Christus cum peccatoribus, publicanis, meretricibus, qui debita peccatorum suorum agnoscentes, et pro iis gementes, relicti omnibus mundo fugiebant, regnum suum auspicatus est. Denique regnum Davidis magnis continisque præliis inchoatum auctumque est, sed postmodum tempore Salomonis, devictis ubique hostibus ac belli terroribus ac tumultibus sopitis pacatissimum fuit: et Christi regnum cum persecutionibus cepit, persecutionibus crevit, et usque nunc bella contra Hæreticos, contra vitia, contra demones Christi Ecclesie nunquam defuerunt. Semper in acie armatos et paratos esse nos oportet, neque tutum est nobis unquam, vel iustitie loriceam exuere vel galeam salutis deponere, vel fidei scutum abjicere, vel gladium verbi Dei ad manus non habere; sed post ultimi iudicii diem cum rex noster non amplius David, sed Salomon dicitur, hostibus Ecclesie cum ipso principe Diabolo in gehennam detrussis, et vinculis æternis ad ignes sempiternos alligatis, tum demum possitis armis, finitisque præliis, læta felicique pace, ubique regnante, in toto Christi imperio Alleluia cantabitur. Quæ cum ita sint, accipit prorsus rex noster sedem David patris sui.*

Altera quæstio est, cur imperium Christo sola domo Jacob, quæ fidelium Ecclesiam designat, promittitur? *Et regnabit, inquit, in domo Jacob in æternum.* Nonne etiam domo Esau, hoc est, super impios et sceleratos regnabit, et regnat? Et qui sunt illi, quos reget *In virga ferrea, et tanquam vas figuli confringet?* Nunc ipse ait: *Data est mihi omnis potestas in celo et in terra?* Nonne ipse est, ut Joannes ait, *Princeps regum terræ, et habet in vestimento et femore suo scriptum, Rex regum et Dominus dominantium?* Nonne ipse percussit gentes, ut idem Joannes ait, et dabit *Carnes regum et carnes tribunorum et carnes fortium avibus cœli, et bestiis terræ comedendas?* Regnabit quidem et regnat, auditores, liberator noster in domo Jacob, et in domo Esau, hoc est, in Ecclesia fidelium et electorum, et super multitudinem infide-

lium et impiorum; sed alio atque alio modo. Siquidem in domo Esau regnat per justitiam, impios et sceleratos regit. *In virga ferrea et tanquam vas figuli confringet eos:* illi jugum præceptorum Domini excutiunt per inobedientiam, sed imponitur eis jugum ponarum et suppliciorum, quod excutere non valebunt per justitiam: manum divinæ misericordie subterfugiunt, sed manum divinæ justitiæ non effugient.

Denique tanquam mancipia fugitiva æterno pistrino teterrimisque gehennæ cruciatibus tandem muletantur. At vero in domo Jacob longe aliter regnat: nam potentissima mirabilique gratia cordibus servorum suorum illabitur, eaque sceptro atque imperio suo suaviter subjicit, sibi que ea amoris et obedientiæ tributum solvere facit. Quia vero modus iste regnandi proprius est Christo, ideo sanctus Angelus solius regni super domum Jacob mentionem faciendam esse judicavit.

Non ita Nabuchodonosor, neque Cyrus, neque Alexander, neque Augustus, neque David, neque Salomon, neque nostri Constantini et Theodosii, et Caroli unquam regnaverunt. Isti enim solis corporibus imperare, sola corpora movere, et nisi parvisent, sola corpora necare poterant: Christus vero in domo Jacob, in Ecclesia sanctorum, in cordibus electorum ita regnat, ut animos et voluntates moveat, et eas ad omne suum obsequium paratas, et promptas efficiat, replens eas fide, spe, charitate, justitia, pace, gaudio, quæ ideo regnum Domini Apostolus nominavit. *Non est, inquit, regnum Dei esca et potus, sed justitia, et pax et gaudium in Spiritu sancto:* in quibus vero ita regnat Christus, et ipsi sine dubio regnant cum Christo: nam *servire Deo, regnare est.* Hinc est illa vox felicium sanctorum: *Redemisti nos, Domine Deus, in sanguine tuo, et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabimus super terram.* Et vere, quo magis se homo subjicit Deo, et ei servire, placere et obtemperare studet, eo magis omnes res inferiores sibi subjectas et obedientes experitur. Unde, quæso, Daniel inter leones tanquam inter oves mansuetissimas jacuit? Unde magnus ille Gregorius Neocæsarius Episcopus, montem loco movit, lacum excavit, flumen compescuit? Unde Antonio, Hilarioni, Benedicto, Francisco, aliisque sanctis viris (ut de Apostolis interim taceam) mundi elementa, bestie terræ et ipsi dæmo-

nes superbissimi, quasi ad nutum obtemperabant? Nonne ex eo quia ipsi perfecte obediebant Deo, et Christus in eis regnabat, et ipsi simul cum Christo regnabant? Atque ista quidem gloria miraculorum quasi regni specimen exterius apparebat: sed lumen et splendorem regni Dei, qui intus latebat, admirabilem illam justitiam, pacem illam, *Quæ exsuperat omnem sensum, gaudium illud, omnes humanas voluptates longe superans, quis explicare possit? Omnis gloria filie regis* (inquit David) *ab intus, et vere ab intus: Nam regnum Dei intra nos est:* extra vero persecutiones potius, labores, paupertatem, ignominias Christus electos suos expectare atque habere jussit. Sicut enim qui multum auri et argenti, et lapidum pretiosorum secum portant, si sylvas transire debeant, ubi latrones versantur, vestes laceras et sordidas induunt et extremam inopiam simulant: sic etiam sancti homines, qui thesaurum regni secum habent, donec in sylvis hujus sæculi iter facere cogantur, ubi non dubitant innumeros inveniri, abjecti et viles et pauperes exterius inveniri volunt. Quis Beatum Franciscum sacco suo involutum atque horridum videns, non mendicium aliquem homunculum esse putasset? Et tamen rex magnus erat et purpuram, ac diadema et sceptrum regni, sacco illo prudenter abscondebat, ne a latronibus cognosceretur. Sed cum ad patriam suam sancti pervenerint, ubi sine hoste, sine metu, sine periculo ullo regnabant, tum demum laceras vestes abjiciunt, vestem gloriæ assumunt, et toti pulchri, toti lucidi, toti gloriosi interius atque exterius apparebunt. Hic enim regnum Dei solum inchoatur, sed in cœlo perficietur, ac præsertim in die ultimi iudicii, cum *Reformabit Dominus corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ;* et cum sanctis omnibus a summo rege dicitur: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Quod regnum quotidie petimus, cum in oratione Dominica dicimus: *Adveniat regnum tuum.*

Et quandoquid regnum istud in domo Jacob permanebit? decem annis? viginti annis? Angelum sanctum audiamus: *Et regnabit, in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis.* Quando etiam sancti cum eo regnabunt in æternum, et regni eorum non erit finis. O regnum lucidum, regnum pacatum, regnum gloriosum, et cum his omnibus in omni

æternitate sine ullo fine duraturum. Et quid est, fratres, quod permansura non ambiunt, qui ambiunt transitura? Quis nos fascinavit caduceos honores auro comparare et nolle gratis accipere sempiternos? Quæso vos, si modo optio nobis daretur et posset fieri, quis non mallet se Antonium vel Franciscum fuisse, quam Cæsarem vel Alexandrum? Quis non mallet cum illis paucos dies, in fame et siti, in frigore et nuditate, in laboribus et ærumnis Domino servivisse, et nunc in cœlis cum iisdem sine fine regnare, quam cum istis brevissimo tempore mundi monarchiam tenuisse, et nunc in gehenna eum iisdem sine fine cruciari? Isti ut monarche toti orbi imperarunt deliciis, divitiis et honoribus abundarunt; sed hæc omnia uno propemodum momento abierunt, eaque pœna, ignominia et confusio inexplicabilis consecuta sunt; dies paucos læti exegerunt nec ea lætitia sine tristitia fuit, et jam tot sæculis calicem iræ Dei, plenum absynthio sine ulla intermissione biberunt, tot sæculis jam habitarent cum igne devorante, et sudarunt in ardoribus sempiternis, nec ullum finem calamitatum expectare liceat. Illi vero dies paucos in laboribus et ærumnis Domino servierunt, contempti a quibusdam aliquando, ab aliis honorati, quamvis honorem illum non quaererent, sed fugerent, exterius opibus caruerunt, sed a molestis ac sollicitudinibus, quæ divitiis consequuntur, liberrimi fuerunt, nec tamen eorum aliquem fame periisse audivimus: quos ipsos post mortem cœlestis Jerusalem exceperit, ubi sæculis multis feliciter jam regnarunt. Atqui nunc optio datur, et potest fieri vel potius debet omnino fieri, non quidem ut fueris Cæsar vel Alexander, Antonius aut Franciscus, sed certe ut sis deinceps vel stultis Ethnicis vel sapientibus Christianis similis, et vel ad domum Esau pertineas, et in virga ferrea regaris, et tanquam vas figuli confringaris vel in domo Jacob numereris, et cum Christo regnes in æternum. Et cum optio ista detur, cum possis talis fieri, qualem te fuisse desiderares, si jam obiisses, cum tanti hoc referat, ut nihil prorsus sit cum hoc negotio comparandum, cur, quæso, teipsum ita fallis? Cur quasi unus de insipientibus agis? Cur non ita vivere instituis, quemodo te vixisse paulo post optabis? Me miserum, præterit figura hujus mundi, volat irrevocabile tempus, videmus quotidie homines mori, hinc ipsi statim moriemur, certo scimus summis

votis nos tunc optaturos, bene, sancte, caste vitam traduxisse: et tamen quasi quod in lethargo correpti non movemur, non excitamur, non semel dicimus: Dormivi satis, mea res agitur, nolo mihi amplius mundus imponat, nolo propter temporalia amittere sempiterna. Fratres, qui stipendium cupit, jam nunc militare incipiat: qui magnus in cœlo esse desiderat, hic magnus virtutibus esse studeat. Hic enim parantur officia, hic discernuntur loca, hic honores designantur, et qui hic bene vivendo cœlestis hereditatis non acceperit codicillos, post mortem certe mendicium et vacuum se inveniet.

PARS SECUNDA.

Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Laudavimus superiore oratione, Beatissimam Mariam de silentio, nunc multo magis de gravi et sapiente responsione laudanda est. Legimus enim in libro Ecclesiastici: Adolescentes, loquere in tua causa vice. Si his interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum: in multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et querens. Quod præceptum Virgo sancta diligenter et sapienter observavit. Salutatur ab Angelo, et compellatur semel, et nihil respondet, sed cogitat secum quid sibi velit ea salutatio: compellatur secundo, et tum caput, seu initium incipit habere responsum ejus: neque tunc multa loquaciter garrit, sed una, eaque brevissima interrogatione complectitur id totum, quod eam ab Angelo querere oportebat: Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Felix Eva, si cum a serpente audivit: In quacumque die comederitis, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, continuo respondisset, quomodo fiet istud? qui fieri potest, ut comedentes de ligno, quod Deus prohibuit, efficiamur sicut dii? Itaque ex ejus errore Maria prudenter facta, etiam Angelo respondere non timuit: Quomodo fiet istud?

Verum quod in hac Virginis nostræ responsione sive interrogatione potissimum admiramur, est incredibile studium, novus et inauditus ardor virginitatis conservandæ. Primum enim ex hoc loco apertissime cognoscitur, Virgineam Mariam virginitatem non solum elegisse, sed etiam voto confirmasse;

alioqui nulla prorsus esset causa, quam reddidit questionis suæ, cum ait: *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* Jam enim nupta erat viro, et si nupta non fuisset, nubere, virum cognoscere, de viro concipere et parere certe potuisset. Ita locum istum D. Augustinus intelligendum docet. *Quomodo fiet istud, ait Virgo, quoniam virum non cognosco?* « Quod profecto, inquit non diceret, nisi Deo virginem se ante novisset. Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro justo, non violentè ablaturo, sed potius contra violentos custodituro, quod illa jam voverat ». Et B. Bernardus hunc ipsum exponens locum: « Non dubitabat, inquit, de facto, sed modum requirit et ordinem. Nec enim querit: An fiet istud, sed, quomodo fiet istud. Quasi dicat, cum sciat Dominus meus, testis conscientie meæ, votum esse ancille suæ non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei, ut fiat istud? Si oportuit me frangere votum, ut pariam talem filium et gaudeo de filio, et dolebo de proposito, fiat tamen voluntas ejus. Sin vero virgo concipiatur virgo et pariam, quod utique, si placuerit ei impossibile non erit, tunc scio vere quia respexit humilitatem ancille suæ: Quomodo ergo fiet istud, quoniam virum non cognosco? » Itaque, auditores, sicut viri religiosi certorum ordinum, cum dicunt: Nos vinum non bibimus aut carnis non vescimur, non id significare volunt se tunc non bibere vinum nec vesci carnis cum id loquuntur, sed lege se et voto prohiberi, ne unquam aut vinum bibant aut carnis vescantur: Sic etiam Virgo Beata, cum ait, *Virum non cognosco*, nihil intelligi voluit aliud, quam voto se obstrinxisse coram Deo virginitatem perpetuo servaturam. Hæc verò quanta est laus? *Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium ejus.* Quæ major fortitudo cogitari potest, qua ut nobilis adolescentula, ad palmam præclarissimæ et difficillimæ virtutis, per iter insoletum et inivium secularis virginibus exemplo suo aditum aperire, et tamquam dux præire tentaverit? Si nunc magnam est virginitatem conservare, cum eam Dei Filius docuit, Apostolus consulit, patres laudarunt, multi sexus utriusque tenerunt et exemplo suo servari posse demonstrantur, quanto majus singularem istam Virgineam et virginum reginam tunc ad palmam hujus nobilissimæ virtutis adspirare potuisse, cum

neque præceptum habuerat, neque consilium audierat, neque viderat exemplum et cum nullo in pretio apud homines habebatur?

Neque vero existimet aliquis, se gloriam istam singularem Virginis Deiparæ extenuare posse, si dicat eam non ante de voto virginitatis cogitasse, quam se matrem Dei futuram esse præsciret, nam ut D. Augustinus sapienter monet, et verba ipsa Virginis aperte docent, virginitatem Deo dicavit, cum adhuc quod esset conceptura nesciret. Sicut igitur primitiæ resurgentium Christus primitiæ credentium Apostoli; ita primitiæ virginum Maria et sicut primitiæ aliis fructibus ejusdem generis excellent, ita Mariæ virginitas magis Deo, quam aliorum omnium virginitas placuit.

Neque solum ex hoc loco, primum florem Ecclesie divinam Mariam fuisse cognoscimus, sed etiam ad ejus perpetuam virginitatem contra Helvidianos asserendam, testimonium firmissimum habemus: quæ enim thesaurum virginitatis sedibus et regnis anteponebat, qua unquam spe, quibus promissis eam sibi deinceps auferri pateretur? Si qua puella, licet obscuris et pauperibus parentibus nata, oblatum sibi summi alieujus regis connubium amore virginitatis recusaret, num credibile esset ulla alia ratione eam aliquando hæfendam? Jam igitur Beatissima Maria, si Angelo veritatis tantum filium promittente, nempe regem et regem æternum, et quod his omnibus majus est, Deum verum, ita ut certo sciret se Dei matrem, orbis dominam, Angelorum reginam esse posse, tamen virginitatis ab amore non recessit, sed ait: *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?* Quibus, quæso, machinis, quibus motibus firmissimam turrim animi ejus deijci unquam potuisse credemus? Nemo igitur de fortissima Virgine tale aliquid, quod nefas est, suspicetur, sed hinc potius quanti virginitatis thesaurus fieri debeat, omnes discamus, quem a Virgine Dei Matre tam ardentè amatam, tantoque studio conservatam videmus.

Nec immerito Dei mater futura, virginitatis decus tam vehementer adamavit, quod ab ipso Deo maximi fieri Spiritu sancto docente cognoverat. Nondum quidem scriptum erat in Evangelio veritatis: *Sunt eunuchi, qui se castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere capiat.* Nondum scriptum erat ab Apostolo Paulo: *De virginibus præ-*

ceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis: Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Et: Mulier in nupta et virgo cogitat, quæ Domini sunt, ut sit sancta et corpore et spiritu. Et: Qui jungit matrimonio virginem suam, bene facit, et qui non jungit, melius facit. Nondum scriptum erat ab Apostolo Joanne, virginem dumtaxat, et qui cum mulieribus non sunt coinquinati, sequi Agnum quocumque ierit, et canticum novam cantare, quod nemo alius cantare potest. Nondum scriptum erat a Cypriano: « Flos est virginum cœtus Ecclesiasticæ geminis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indeoles laudis et honoris, opus integrum atque incorruptum, illustrior portio gregis Christi gaudet per illas et in illis: largiter floret Ecclesia matris gloriosa fecunditas, quantoque plus copiosa virginitas numero suo addit, tanto gaudium matris angescit. Magna Dei virginis merces manet; præmium grande virtutis, munus maximum castitatis. » Nondum virginitatis laudes Ecclesiasticæ illæ tubæ, Athanasius, Basilus, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus decantaverant; sed tamen Virgineam nostram unctio Spiritus sancti de omnibus docuerat, jamque Patrem suum David dicentem audierat: *Audi, filia, et vide, et inclina aurum tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui, et concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est dominus Deus tuus. Et: cultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis.* Et: *Adducuntur regi virginem post eam, proxime ejus afferentur tibi.* Nec illud Isaia vel Dei potius per Isaiam ad eunuchos, qui se castraverunt propter regnum cœlorum, dictum ignorabat: *Hæc dicit Dominus eunuchis: Dabo eis in domo mea et in muris meis locum et nomen melius a filiis et filiabus nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Quanta, quæso, est hæc promissio? Cujus animum ad amandam castitatem non alliciat? *Dabo eis, inquit, locum et nomen melius a filiis et filiabus.* Quis capiat quid sit virginitas apud Deum, cui loco et nomen filiorum et filiarum parum est, et aliquid majus, nobilius, illustrius, gloriosius præparatur? Et quid est, obscuro, Agnum sequi quocumque ierit? « Quo ire putamus hunc agnum? Ad quos saltus et præta? ubi credo (ut verbis S. Augustini utar) suat gramina gaudia, non gau-

dia, sæculi hujus vana, insana, mendacia, neque gaudia, qualia in ipso regno Dei cæteris non virginibus erunt, sed a cæterorum omnium gaudiorum sorte distincta », gaudia maxima et inexplicabilia et propria virginum Christi. Et qualis erit gloria, cum omnis multitudo sanctorum virgines Christi videbit, agnum sequi, ipsi sequi non poterunt, et videbit, nec invidebit; sed collatando, illis quod in se non habet, habebit in illis? et qualis voluptas illa erit, cum ad nuptias Agni cantabunt virgines canticum novum, non quale cantat universa Ecclesia, cui dicitur: *Cantate Domino canticum novum cantate Domino omnis terra*; sed canticum dulcius multoque suavius, quod sola ora virginea canere digna erunt, canticum proprium virginum, quod cæteri sancti dicere non poterunt, sed tantum audire poterunt, et delectari fratrum suorum tam excellenti bono; Virgines vero qui et canere et audire poterunt, jucundius exultabunt, feliciusque regnabunt? Quæ cum ita sint, non mirum, si vero sapiens, pretium virginitatis intelligens Angelo respondet: *Quomodo fiet istud, quantum virum non cognosco*? Et vos, fratres, presamite, fideite, roboramini, permanete qui redditis Domino Deo vestro vota perpetuæ continentie. Vos etiam, qui hoc nondum vovistis, qui potestis capere capite: perseveranter currite, ut comprehendatis. Ardua quidem militia, sed infinitum stipendium, dura certamina, sed immortalis corona. Terret mundus, minatur Diabolus, repugnat caro, sed consolatur, et invitat Deus. Neque ipsa virginum regina, et post eam tot millia sanctorum et sanctorum virginum in seipsis potuerunt, quod potuerunt, sed in Domino Deo suo.

Sed quid ego in tam corrupto sæculo de virginitate dispero. Utinam ab adulteris, a fornicationibus sordidis, a desideriis pravis, a verbis lascivis, ab aspectibus impudicis, ab oculis et horrendis flagitiis, quæ filii gehennæ in seipsis operantur, contumelia corpora sua afficientes, quæ nominare non audeo, hujus sæculi homines se absterent. Utinam vel in tenera ætate locum castitas inveniret, et non etiam pueri vix dum nati omnia genera turpitudinum discerent, loquerentur, exerceant. Utinam majores natu, qui uxores ducere decreverunt, tales se illis conservarent, quales eas invenire desiderant. Utinam qui matrimonio juncti sunt, suis thoris contenti, exemplo suo uxores do-

cerent, quantum pudicitiam a Christianis conjugibus Deus requirat. Utinam in ordine ministrorum Dei nulli reperiantur qui tremenda mysteria impudicis manibus tractare, impudico ore, et corde sumere audent. Et quanta est hæc injuria terribili illi majestati? Quid? Cujus Pater feminam nescit, cujus Mater virgo est, cujus ministri angeli sunt, ejus tu purissimum et sacratissimum corpus manibus impudicis contingere, et in sordidum ac cænosum pectus excipere audebis? Parumne tibi videtur templum Dei, corpus tuum polluisse, nisi etiam polluas et Deum tuum? Et si *Qui templum Dei violaverit, disperdet illum Deus*, quid oro illi fiet, qui Deum ipsum polluere ac violare conatur? Num quia solus in cubiculo, sine consilio, sine teste vel cogitationibus sordidis ac desideriis impudicis polluis animam tuam, vel quod horrendum et nefandum flagitium est, et contumelia afficis corpus tuum, putas te oculos Dei latere? Falleris, impudice, falleris. Clarius ea Deus videt, quam tu ipse ea videas. Nec solum Deus videt, sed etiam tempore suo in die ultimi judicii, ab omnibus hominibus ea videri faciet. Tu quidem in tenebris scelus operaris, Deus vero in conspectu solis hujus tamquam in theatro toti mundo turpitudinem tuam spectandam exhibebit. O qualis erit ea confusio, cum eos, qui habitu et professione, sæpe etiam opinione hominum sancti videbantur, turpissima quoque cogitasse et egisse mundus totus intelliget? Sed fortasse perpauci aut nulli sunt hic tales. Id ego vehementer cupio, sed tamen hæc dicere volui, ut etiam in posterum non sint, ac ut omnes intelligant Angelica puritate nitere, et solis radiis mundiores eos esse debere, qui agnum immaculatum, qui Dei et Virginis filium, qui corpus a Spiritu sancto formatum, manibus quotidie tractant, et qui aliis hominibus, tamquam soles quidam in firmamento Ecclesie constituti, vite et morum splendore præluere debent.

Cæterum omnes, auditores, si non solum penas impudicis constitutas effugere, sed præmia castis hominibus preparata promereri cupimus, ad exemplum Domine nostræ, matris Dei nostri, zelum magnum pudicitiam concipiamus, atque hoc præsertim tempore, quo diem natalem Domini celebratru acturique sumus. Si enim oriente sole bruta animantia in antris et speluncis suis absconduntur: num Sole justitiæ exoriente, homines impudici, brutis animantibus stupidio-

res, in publicum prodire, basilicas intrare, tremenda mysteria vel sumere vel cernere audebunt? Num inter choras Angelorum, quibus eo die plena erunt ecclesie, sordidissima sues impune apparere tentabunt? Quare ut nemo nostrum in tam læta celebrata merito abscondi debeat, ut nemo con-

fundatur, ut omnes cum gaudio et lætitia spirituali diem illum celebremus, nemo se brutis impudice vivendo similem efficiat, sed Angelos potius et Angelorum reginam, vitæ sanctitate ac puritate imitetur. Quod nobis concedat, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

CONCIO V.

SUPER

MISSUS EST ANGELUS GABRIEL A DEO IN CIVITATEM GALILÆÆ, CUI NOMEN NAZARETH, ETC. *Luce* 1, v. 26.

SYNOPSIS

Concione hujus concionis cum superiore promissa, duo in incarnatione consideranda ponuntur; unum, toti Trinitati commune; alterum, soli Verbi personæ peculiare. Causæ assignantur, cur incarnatio Spiritui sancto attribuat, cum sit opus toti Trinitati commune. Quante deinde charitatis opus illa fuerit, per oppositionem Dei et hominis manifestatur. Quid sit virtus Altissimi, et cur incarnatio per obumbrationem significetur, patet. Christum peculiari ratione sanctum dici, affirmatur; et num Spiritus sanctus pater Christi dici possit, disputatur. Ostendendo demum quantæ reverentia nomini et corpori Christi debeatur, graviter reprehenduntur blasphemii; et taxatur sacerdotum negligentia et spurcities in conservandis vasis et lintaminibus altari inservientibus.

Pars altera textus explicationem continuando quinque offert causas, ob quas Angelus Virgini conceptuæ præcursoris conceptionem manifestavit. Enodatur insuper illa dubitatio, quomodo potuerit Elizabetha cognata fuisse Mariæ, cum ex familiis diversis genitæ fuerint; quod multis exemplis fieri potuisse affirmatur. Exponitur præterea, quam brevibus verbis multas virtutes B. Virgo respondendo ostenderit, præsertim vero humilitatem, fidem, obedientiam et charitatem. Narratio etiam breviter Christi conceptionis modo, elegantissimi similitudine generis humani liberatio ob oculos ponitur, et cur aliqui non sabentur

causa offertur. Tandem duplici sale patientiæ scilicet et misericordiæ proposito, quinam hoc vel illo condendi sint, ad finem usque docetur.

Si cœlestium mysteriorum magnitudini, de quibus hodierna die, adjuvante Dominico, dicturi sumus, parem orationem aliqua saltem ex parte afferre possemus, non dubitarem, optimi auditores, quin essent omnes facile intellecturi, quantum linguæ hominum a linguis Angelorum differant. Disserendum est enim de illa Angeli sapientia, qua simul paucissimis verbis, et Virginis quæstioni respondetur, et totum dominicæ incarnationis sacramentum explicatur. Quæsierat Virgo castissima, de thesauro virginitatis suæ vehementer sollicita, ad quem modum futurum esset, ut ipsa juxta Angeli promissionem conciperet, et pareret filium, quæ Deo virginitatem suam novo exemplo jam dedicaverat, in novo et inauditio prorsus modo concepturam, non ex semine viri, sed opera Spiritus sancti: neque virginitatem eo conceptu partuque violandam, sed ornandam. Spiritus sanctus, inquit, superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque, et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.

Duo quædam, auditores, in incarnationis sacramento præcipue consideranda sunt. Unum toti divinæ augustissimæque Trinitati commune: alterum solius personæ Verbi proprium. Utrumque vero sanctus Angelus

illis verbis, quæ modo recitari audistis comprehendit. Ac toti quidem Beatissimæ Trinitate commune fuit, id omne, quod in incarnatione dominica ad Deum, tamquam ad efficientem causam refertur, ut animæ Servatoris creatio, ut corporis conformatio, ut animæ cum corpore conjunctio, ut animæ et corporis cum divinitate copulatio. Deus enim potentia, sapientia, voluntate, imperio operatur. Una vero potentia, una sapientia, una voluntas, unum imperium, sicut una natura atque substantia in Patre et Filio et Spiritu sancto est. Itaque (ut verbis utar D. Leonis) « Quidquid in dispositione rerum omnium agit divina moderatio ex totius venit providentia Trinitatis. Una est ibi benignitas misericordiæ, una censura justitiæ: nec aliquid est in actione divisum, ubi nihil est in voluntate diversum ». At vero solius personæ Verbi proprium fuit, humanam naturam ad subsistentiæ propriæ consortium ita assumere, ut ea natura non humana et creata, sed a divina et increata hypostasi sustentetur. Quam enim una est in Trinitate natura, una operatio, una voluntas; tamen non est una subsistentia, una hypostasis, una persona, sed tres, aliqui Trinitatem nullam haberemus: ex tribus vero divinis personis Patre, Filio et Spiritu sancto, sola persona Filii suam ac propriam subsistentiam sive hypostasin cum natura humana communicavit. Nec enim Pater aut Spiritus sanctus, sed solum Verbum caro factum. Sed jam ad ipsa Angeli verba veniendum est.

Spiritus sanctus superveniet in te. Quibus verbis efficientem causam dominicæ Incarnationis ostendit. Quamquam enim, ut paulo ante dicebamus, efficiens causa hujus excellentissimi operis tota Trinitas fuit; tota Trinitas animam Christi creavit, tota Trinitas corpus ejusdem in utero Virginis conformavit, tota Trinitas animam cum corpore, et corpus et animam cum Verbi divini hypostasi copulavit; tamen secundum consuetudinem Scripturarum, totum hoc opus Spiritui sancto tribuitur. Neque id sine causa. Primum enim quemadmodum vox ista corporea, qua verbum nostræ mentis spirituale et incorporeum quasi vestimus, ut auribus corporeis sentiri possit, a spiritu oris humani formatur; ita decebat, ut opus illud, quo verbum divinum humana carne tamquam voce corporea vestitum est, spiritui oris Domini tribueretur, qua videlicet per hujusmodi similitudines ad intelligentiam

aliquam tanti mysterii perveniremus. Deinde, consuevit Scriptura divina ea opera personis singulis attribuere, quæ cum earum proprietatibus magis conveniunt. Ut quoniam personæ Patris proprium est principio cedere, et Filii et Spiritus sancti principium esse, inde potentia, et ea, quæ ad potentiam pertinent, qualis est orbis creatio et conservatio Patri potissimum tribuuntur. Quia personæ Filii proprium est a Patre per actum sapientiæ et cognitionis generari, inde sapientia, et ea quæ sapientiæ sunt, ut rerum gubernatio, providentia, dispositio, Filio tribui solent. Postremo, quia personæ Spiritus sancti proprium est amorem esse Patris et Filii, atque ab eis per actum charitatis non duabus, sed unica spiratione procedere, inde charitas, misericordia, benignitas, bonitas, et ea, quæ a charitate et bonitate divina proveniunt, Spiritui sancto præcipue adscribuntur. Hinc igitur incarnationis Dominicæ Spiritus sanctus auctor merito jureque optime prædicatur. Spiritus sanctus, inquit, superveniet in te, et rursum: Quod in ea natum est de Spiritu sancto est. Non quod Pater et Filius in hoc opere nihil egerint, sed quod opus Incarnationis, opus maximæ et infinitæ charitatis fuerit: Per viscera misericordiæ Dei nostri, inquit Zacharias, in quibus visitavit nos oriens ex alto; et Apostolus Paulus: Apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei. Et Evangelista Joannes: In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. Et ipse Dominus magnitudinem hujus amoris quasi vehementer admirans: Sic Deus, inquit, dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Patriarcharum et Prophetarum temporibus guttæ spiritualium donorum, quasi pignora quædam divini in nos amoris aliquando cadebant; sed novissime istis diebus aperte sunt cataractæ cœli, et tamquam diluvium quoddam charismatum divinorum effusum est super terram. Qui enim Filium suum tam liberaliter dedit, Quomodo non etiam cum illo vobis omnia donaverit? Sic igitur, Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret. Magnum profecto clementiæ signum est, ab ingrato et fugitivo mancipio poenas non querere: majus, post multa et gravia latrocinia atque scelera in gratiam ac benevolentiam illud recipere: maximum, non in gratiam solum recipere, sed etiam novis muneribus et beneficiis or-

nare. Sed hæc omnia quamvis rara, quamvis eximia, quamvis mirabilia, aliquando tamen et intra homines audiuntur: at quis capiet, vile mancipium furari, et pro eo filium regis, rege jubente, suspendi? Sic igitur Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret.

Nos vermuculi superbissimi vestium multitudine et pulchritudine luxuriamur, et Deus Filium suum pro nobis mittit, ut tempore frigidissimo nudus jaceat in præsepi. Nos in conviviis inter patinas et pocula potando et fabulando multas horas conterimus: et Deus Filium suum pro nobis mittit, ut fame et siti innocentissimum corpus suum alligat. Nos otiosi luscibus variis oblectamur, et cantando ac ridendo tempus transigimus: et Deus Filium suum pro nobis mittit, ut de nostra salute sollicitus (ne forte in æternum pereamus) peregrinetur, concionetur, laboret, quietem nullam capiat, integras noctes pro nobis orando consumat. Nos terra et cinis minimas verborum injurias sine stomacho devorare non possumus: et Deus Filium suum pro nobis mittit, ut maledicta et contumelias, ut sputa et alapas accipiat, ut virgis cædi, ut spinis coronari, ut vulnerari atque occidi se æquo animo patitur. Sic igitur, sic sine modo, sine mensura, supra intelligentiam, supra rationem Deus dilexit mundum, hoc est, hominem cæno peccatorum a planta pedis usque ad verticem capitis sordidum atque immundum: Ut Filium suum, eumque unigenitum, optimum, sapientissimum, pulcherrimum, sanctissimum, daret. Quamobrem, si opera illa, quæ a divina benignitate et charitate procedunt, Spiritui sancto tribuenda sunt, certe imprimis dominicæ incarnationis opus sibi Spiritus sanctus optimo jure vindicare potest. Atque hæc quidem de eo dicta sint, quod Angelus ait: Spiritus sanctus superveniet in te.

Explicat deinde alteram partem dominicæ incarnationis, quam solius personæ Filii Dei propriam esse diximus: Et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Quid enim est aliud virtus Altissimi, quam Verbum illud potentissimum, per quod facta sunt omnia: et quod Isaias Brachium Domini, et Apostolus Paulus Virtutem et sapientiam Dei appellare solent: Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini, inquit Isaias. Et rursus: Quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est? Apostolus vero Paulus: Nos, inquit, predicamus Christum cruci-

fixum, Judeis quidem scandalum Gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Judeis et Græcis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam. Itaque tunc virtus Altissimi Beatissimam Virginem obumbravit cum majestas Filii Dei, quasi lucidissima quedam nubes, super eam descendit, et humanam naturam opera Spiritus sancti de purissima ejus carne formatam, sibi arctissimo atque indissolubili nexa copulavit. Neque moveat quemquam, quod Angelus non ait, obumbrabit te, Sed obumbrabit tibi: Græca siquidem vox ἐκκλῆση, quo Lucas usus est, idem significat, sive cum dativo, sive cum accusativo jungatur: et sicut hoc loco legimus, Obumbrabit tibi, ita c. ix. ubi de transfiguratione agitur, legimus apud eundem Evangelistam; Facta est nubes et obumbravit eos.

Sed cur, quaeso (roget quispiam) descensus iste Filii Dei obumbrationis vocabulo explicatus est? Primum, ad secretum hujus mysterii designandum. Si quidem secretissimo atque arcano prorsus modo quasi in umbra, sola divinitas, cum sola Virgine conceptum est operata divinum. Non oculus humanus, sed ne Angelicus quidem eo penetrare potuit: Deus enim qui lux est et lucem inhabitat inaccessibleem, totam illa hora felicissimam Virginem, suæ majestatis gloria cooperuit: et hoc est: Et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Deinde, ut omnes intelligerent, non ita Dei Filium in utero matris cepidisse, ut more cæterorum infantium ibi esset inclusus, et extra Virginis uterum nusquam esset, propterea Angelus ait: Et virtus Altissimi obumbrabit tibi, hoc est, ad modum ingentis nubis totam te virtus Altissimi comprehendet: in utero tuo erit et in te manebit, et tu in eo, vesties illum, et vestieris ab illo. Vesties tu illum substantia carnis, vestiet ille te gloria suæ majestatis: vesties solem nube, et sole ipsa felicissimum, daret. Et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Postremo, quia mirari potuisset aliquis, quomodo lucis inaccessibleibus accessum ferre, solis amictum sustinere, et in tam vehementi fervore subsistere tam fragilis natura potuerit, ideo etiam ait Angelus: Et virtus Altissimi obumbrabit tibi: idem enim justitiæ Sol, qui Virginem totam præsentis suæ luce vestivit, idem, inquam, potentia sua infinita atque virtute umbraculum ei fecit, « Nec mirum ut verbis utar D. Bernardi si sub tali umbraculo, talis etiam a muliere sustineatur amictus. »

Sequitur: Ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei. Aptè omnino et apposite, auditores: Angelus ait, Quod nascetur ex te sanctum; non enim Christus homo, sicut cæteri sancti, sed singulariter et modo quodam ipsi soli proprio sanctus fuit. Cæteri omnes vel peccatores nascuntur, et postea sancti fiunt: vel nascuntur quidem sancti, ut Jeremias, et Joannes, sed in peccatis concepti fuerunt. Quod si D. Mariam sine peccato conceptam fuisse placet, tamen ex dono gratiæ, non ex natura conceptionis talis fuisse credenda est. Solus Christus non ex complexu conjugii, sed de Spiritu sancto ex Virgine conceptus est, ex ipsa natura et genere conceptionis sanctus est. Solus ipse ea excellentissima sanctitate pollet, ut nec peccatum fecerit, nec facere poterit. Itaque non injuria a Daniele Sanctus sanctorum, et hoc loco Sanctus absque ulla additione nominatur.

Ideoque, inquit, et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Sed quid sibi vult illud: Ideoque? Quare ideo? Num, quia Spiritus sanctus superveniet in te, ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei? Ut sicut Pater genuit Verbum secundum formam Dei, ita Spiritus sanctus genuit Verbum secundum formam servi? Minime vero. Neque enim Spiritus sanctus ulla ratione pater Verbi dici potest. Nam non quicumque aliquid agit, continuo pater illius est, alioqui et figulis vasorum et sutor calceorum, et architectus ædium, et omnis artifex sui operis pater diceretur; sed is dumtaxat patris nomine dignus censendus est, qui ex sua et propria substantia filios gignit. Itaque Verbum secundum formam Dei patrem agnoscit in cælo, dum Ex quo omnis paternitas in cælo et in terra nominatur; secundum formam servi matrem agnoscit in terra eam, quæ ab Angelo plena gratia salutari. Nam et a Deo Patre substantiam divinitatis et a Virgine matre substantiam carnis accepit. Porro Spiritus sanctus, qui corpus Filii Dei, non ex sua, sed ex sola Virginis substantia fabricavit, non utique pater aut genitor, sed opifex et architectus corporis Domini vocari debet. Non igitur quia Spiritus sanctus superveniet in te, sed quia Virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideo quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Nam cum verus et naturalis Dei Filius, qui et verbum, et sapientia et brachium et virtus Altissimi nominatur, ipse in utero ma-

tris descenderit, et humanam carnem ex ea assumptam ad hypostasim suam adjunxerit, inde videlicet qui conceptus et natus de Virgine est, non Virginis solius, sed etiam Dei Filius appellatur.

Ait igitur: Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. At quis non obstupeat, cum quanto verborum honore Archangelus nominet, quod vilissimi homines tam facile vel manibus tractant vel ore sumunt vel lingua blasphemant? Certe de Christo homine loquitur, nec satis esse putavit, si diceret: Sanctus ille puer, infans ille venerabilis, qui ex te nascetur: sed quia nullum nomen excellentiam sanctitatis ejus explicaret, generali voce uti maluit: Ideoque, inquit, et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Ubi sunt modo, qui sanctum sanctorum, ad quem nominandum satis magnum nomen Angelus invenire non potuit, tanta felicitate blasphemant, ut sæpe etiam nulla de causa jocando ac ridendo id faciant? Qui si intelligerent in quantam majestatem os suum aperiant, quam graviter totam aulam cælestis regni offendunt, et quam atrocis supplicia ipsis interim in gehenna parentur, mallent profecto labia sibi unum cum altero consui vel certe lingua carere, quam vel otiose tam venerabile nomen usurpare. Ubi sunt etiam, qui hunc eundem Sanctum sanctorum, quem Angelus nominare non audeat, his proximis feriis in domicilium pectoris sui cum aliquo honore introduxerunt, sed paulo post propter aliquam fallacissimam voluptatem et verissimam vanitatem, majore cum ignominia ejecerunt? Quale judicium, quaeso, fiet illi, qui thesaurum gratiæ Dei, qui carnem illam de Spiritu sancto conceptam, et cum ipsa Verbi persona tam singulariter copulatam contemnunt, ut ei vel inanissimas nugæ anteponant? Quid enim ei non anteponerent, qui pro aspectu unius mulierculæ, pro una saltatione, pro uno vini poculo, Christum vendunt? Certe majori pretio a Juda traditore venditum eum fuisse legimus. Et tamen de illo scriptum est: Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur; bonum ei erat, si natus non fuisset homo ille. Ubi sunt postremo sacerdotes Domini, qui hunc Sanctum sanctorum, cum tremenda mysteria peraguntur, in ara presentem, et multitudine Angelorum stipatum esse non dubitant, et nihilominus quasi non cum viderent, vel ab eo non viderentur, incredibili festinatione, sine spiritu, sine affectu, sine

timore et tremore sacra perficiant, et quod pudet dicere, vel potius horreo dicere, sordidissimis linteis, quæ corporalia vocamus, qualia in mensa famulorum suorum ponere erubescerent, illud sanctum involvunt, quod Angelus nominare non audebat? Omittito, quod altaria plena sint sæpe pulveribus: taceo, quod etiam araneis liceat circum aras Dei suas telas extendere et muscas aucupari. Præfero, quod in tam magno atque horrendo sacrificio sæpe unam particulam candele dumtaxat videamus, eamque tam tenuem, ut vel modicus ventus eam non solum extinguere, sed etiam totam de altari exsuffillare possit. Nihil dico, quod sæpe ministri tanto sacrificio adhibeantur pueri dissoluti, petulantes, proceæ, qui semper oculos huc atque illic circumferant, vel turpiter sedent vel astant impudenter. Denique ita sine ulla pietate ac devotione ministrant, ac respondent, ut aliquid aliud agere videantur, nec postea tamen corripuntur, ut saltem intelligant se male agere. Sed tamen hæc omnia facile patior sileri, sint parva et levia, si ita placeat, quamquam Deo non placeat; sed quod ipsa corporalia, quibus Domini sacrosanctum corpus imponitur, ita sordiant, quod purificatoria, quibus sacer calix purgatur, ita quibusdam locis nigra, turpia, olentia et pene corrupta sint, ut nauseam provocent, et vix manibus sine horrore tangi possint, hæc profecto tolerari nullo pacto debent, nec certe tolerarentur, si ii, ad quos pertinet ista curare, decorem domus Domini diligenter, et si Dominum suum, propter quem ab hominibus honorantur, ipsi honorarent. Sed ad vos, o Sacerdotes, ait Dominus per Malachiam, qui despiciatis nomen meum, et Vos recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege; propterea et ego dedi vos contemptibiles, humiles omnibus populis. Sed nolo ulterius verenda patrum delegere quæ, magis tegere cuperem, si non res ipsa clamarent, illustrarentur, eruperent. Quia vero non dubito, multos esse in ordine Sacerdotum viros probos et doctos, quibus hæc displiceant, eos ego cohortatos volo, ut, zelum magnum honoris Domini concipiant, et eos, qui Sanctum sanctorum ita contemnant, admoneant, castigent, confundant, verbis non parcant, neque dubitent, apud Deum sed pro eo zelo bonum gradum acquisituros et magnam fiduciam in Domino.

PARS SECUNDA

Sequitur. *Et ecce Elizabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Multis de causis Angelus sanctus posteaquam ad questionem Virginis respondit, et incarnationis dominicæ Sacramentum exposuit, de conceptione præcursoris beatissimam Mariam certiorum facit. Prima causa est, ut eam, licet credentem, tamen quia res difficillima credenda proponebatur, adhuc magis in fide confirmet. Tametsi enim minus est, si unum cum altero confertur, quod anus sterilis, quam quod virgo concipiat, tamen utrumque, Deo facilissimum est, utrumque natura vires ac potentiam superat: quocirca non inepte unum ex altero confirmatur. Atque hanc rationem Angelus reddit cum ait: *Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum:* quasi dicere velit: Hæc tibi de Elizabeth cognata tua significare volui, ut intelligas, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Altera causa est, ut dum sterilis conceptus Virgini nunciatur, et dum miraculum miraculo additur, gaudium etiam gaudio eumuletur. Tertia, ut miraculum Dei, quod præsertim non parum ad incarnationis mysterium pertinet, at prius sciret virgo per Angelum, quam audiret ab homine, et Dei mater mox futura, etiam consiliorum Dei particeps fieret. Quarta, ut dum nunc Servatoris, nunc præcursoris edocetur adventus, rerum tempus et ordinem tenens, ipsa melius postmodum scriptoribus ac prædicatoribus Evangelii reseraret veritatem. Quinta, ut audiens cognatam vetulam ac gravidam, cogitet adolescentula de obsequio, atque interim locus et occasio detur præcursori in utero matris exultandi, et officii sui Domino quasdam quasi primitias offerendi.

Sed quæret aliquis forlasse, quomodo potuit Elizabeth cognata esse Mariæ? Nonne D. Lucas initio Evangelicæ suæ historie ait aperte, Elizabeth de filiabus Aaron fuisse? Nonne B. Mariam certum est esse de filiabus David? Alioquin enim neque Angelus dixisset: *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus.* Neque B. Matthæus initio Evangelii scriberet: *Liber generationis Jesu Christi filii David filii Abraham.* Neque Apostolus ad Romanos scribens de Christo diceret: *Qui*

factus est ex semine David secundum carnem. Denique neque ipse Dominus in extrema Apocalypsi se radicem et genus David, stellam splendidam et matulinam appellaret. Constat enim Christum non aliter esse Filium David, quam ratione Mariæ. At in libro Numerorum jubentur femine viros non sumere, nisi de sua tribu. Quomodo igitur fieri potuit, ut cognata esset Mariæ Elizabeth, cum una de tribu Levi, ac de filiabus Aaron, altera de tribu Juda, et de filiabus David esse cognoscatur? Verum questionis hujus facilis est et aperta responsio. Neque enim in postremo capite libri Numerorum lex lata de nuptiis, ad omnes mulieres debet extendi, sed solum ad eas, quæ fratres nullos habent. Tales erant filia Salphaad, quarum occasione qui Scripturas legunt, legem illam latam fuisse sciunt. Femine enim, quæ fratres non habent, juxta aliam legem ejusdem libri Numerorum in paternam hereditatem succedunt, et ipsæ dumtaxat viros ducere, nisi de sua tribu non poterant: ne videlicet hereditas de una tribu in alteram flecteretur, et sortes et possessiones tribuum confunderentur. Cæterum aliis omnibus, quæ heredes non erant, liberum erat plane nubere quibus vellent. Itaque Moyses, qui legem illam promulgavit, uxorem Zephoram Madianitidem duxit: Aaron de tribu Levi uxorem habuit Elizabetham de tribu Juda: Booz de tribu Juda Ruth Moabitidem accepit uxorem: David quoque de tribu Juda, Michol filiam Saul de tribu Benjamin: et Salomon filius ejus filiam regis Pharaonis in matrimonio habuerunt. Denique Joiadas pontifex (ut cæteros omittam) Josabeth filiam Joram et sororem Ochoziæ regum Juda uxorem habuisse legitur. Quæ cum ita se habeant, mirum profecto esse non debet, si Maria de tribu Juda et familia David cognatam Elizabeth habere potuit de tribu Levi, ac de filiabus Aaron. Quid enim prohibeat, quo minus aliqua soror beatæ Annæ, virum duceret de filiabus Aaron, atque inde existeret Elizabeth? Sicut beata Anna Joachimo nupsit de filiis David, ex quo nata est Maria: quin non solum nihil prohibeat, sed etiam valde deceat, ut Messias rex et pontifex futurus, cum utraque familia, regia scilicet et pontificia, cognationem haberet. Vere igitur Angelus ait: *Ecce Elizabeth cognata tua.*

Sequitur deinde, et ait: *Et ipsa concepit filium in senectute sua, et hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis.* Quibus verbis satis

aperte demonstrat, conceptionem præcursori-divino miraculo adscribendam esse. Nam Elizabeth jam anus erat, et naturaliter vires ad concipiendum et pariendum non habebat, et præterea senectuti sterilitas accedebat, quæ usque adeo omnibus nota erat, ut vulgo sterilis appellaretur.

Concludit tandem Angelus orationem suam, atque ait: *Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Ubi vel more Hebræorum, verbum ponit pro eo, quod significatur verbo, ut eo loco: *Transeamus usque Bethlehem et videamus hoc verbum quod factum est.* Vel certe divinam promissionem verbum vocavit, ut sensus sit, Deum quicquid loquitur facere, quicquid promittit facile præstare posse: non sicut homines, quibus suæ imbecillitatis ignari multa sæpe pollicentur, quæ præstare non possunt.

Jam vero his omnibus diligenter auditis, virgo sanctissima certa de nuntio ac de virginitate secunda, statim respondit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Præclara sententia et Virgine Dei matre digna. Quot enim illustrissimas virtutes his paucissimis verbis prodidit? Quantam verborum moderationem? Quam profundam humilitatem? Quam firmam fidem? Quam promptam obedientiam? Quam ardentem charitatem. *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* Quid brevius, verecundius, moderatius, sapientius dici potuit? Una eademque brevissima sententia, et Deo pollicetur obsequium, et nuntio defert honorem. Sed quanta humilitate? *Ecce, inquit, ancilla Domini.* Nondum viderat in Ecclesia Sacerdotes, antequam divinum corpus accipiant, indignos tanto hospite se profiteri, ac dicere: *Domine, non sum dignus, ut intres sub lectum meum.* Atque id tamen Virgo humilis eundem Christum castis visceribus exceptura, diligenter observat, cum honore matris oblato, se ancillam potius agnoscit ac proficitur: *Ecce ancilla Domini.*

Quæ vero sequuntur: *Fiat mihi secundum verbum tuum,* quantæ fidei verba sunt? Quam nihil penitus dubitat, quæ ita loquitur? Abrahamæ fidem Paulus Apostolus ad Romanos scribens miris laudibus prædicat: *Qui contra spem, inquit, in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium;* et: *Non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum cum jam fere centum esset annorum neque emortuum vulvam Saræ.* At certe tanto majorem fides Mariæ, quam fides Abrahamæ, quanto majus et mira-

bilis est virginem concipere, quam senem generare. Itaque multo ipsa magis *Contra spem in spem credidit*, ut fieret mater Domini sui. Neque consideravit portam uteri sui voto virginittatis obstructam ac munitam. *In reprobatione etiam Dei non hæsitatione diffidentia sed confortata est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens quia quaecumque promittit, potens est facere.*

Denique ait: *Ecce ancilla Domini.* Jam vero de obedientiae promptitudine nihil est quod dicam. Ipsa enim ejus oratio quid aliud, quam summam in obediendo alacritatem spirat? Non enim cogitavit: Quid maritus meus dicit, si me gravidam videat? Neque ab Angelo petiit, ut ipse Joseph mysterium revelaret: neque inopiam suam considerans metuere cepit, ne Filium Dei, ut par erat, alere non posset. Nihil horum cogitavit vel timuit, sed parata suspiciones mariti suscipere, parata pro filio stipem mendicare, si opus esset, solo obediendi studio fervens; *Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.*

At de charitate quid tandem dicemus? Quamvis zelus honoris divini humaneque liberationis virgineum ejus pectus exurebat, quae promissione audita de adventu Servatoris, non contenta præbere consensum, etiam preces, desideria, vota, addenda putavit: *Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi ut locutus es.* Non solum divine voluntati assentior, sed etiam opto ac peto, ut *Fiat mihi secundum verbum tuum.*

Qua oratione finita, nulla interposita mora, credibile est Spiritum sanctum in eam supervenisse, et mirabili artificio de purissimo ejus sanguine, quantum satis erat, in locum conceptionis attributum separasse, atque ex eo pulcherrimum corpus in puncto temporis formasse, eoque animam præstantissimam, non solum mente et ratione præditam, sed etiam sapientiam, et gratiam ac virtutibus plenam infudisse, neque alio postea tempore, sed in eodem prorsus momento Altissimi virtutem, æternum Dei verbum de sinu Patris in utero matris descendisse et carnem illam a Spiritu sancto formatam, et mente sapientissima atque optima animatam, sibi æterno felicissimoque matrimonio adjunxisse. Tunc igitur primum jacta sunt fundamenta nostræ liberationis. Tunc spes nobis effulsit recuperandæ antiquæ libertatis. Tunc Virgine Dei matre novo atque insolito genere gaudii perfusa, totaque celestis curia exul-

tante, cani cepit, quod his diebus mater Ecclesia tanta significatione lætatur, cum cantu et gaudio spirituali toties repetit: *Verbum caro factum est et habitavit in nobis.* Tunc artificio Spiritus sancti novus homo novo modo conceptus, venit in mundum, qui nos omnes ablata peccati vetustate renovaret, et de miseris atque afflictis felices et beatos efficeret.

Ac ut humanam liberationem brevi similitudine comprehendam et illustrem, et tunc demum dicendi finem faciam, quæso, animadvertite. Quemadmodum si princeps aliquis in pomario suo manibus propriis cedrum arborem plantasset, eamque vehementer diligeret, summoque studio ac diligentia conservaret: deinde exorta tempestate cedrus arcesceret, et omnia ejus poma adhuc immatura deciderent: adveniret vero post aliquod tempus artifex aliquis admirabilis, qui cedrum aliud natura ac generis ejusdem cum iis, quæ aruerant sed integrum, totum ac virens, et odorem suavissimum spirans, non ex arbore excitaret, sed novo atque insolito more manibus suis ipse formaret, et saccharo ac melle summa arte conditum regi gustandum offerret: rex autem ita eo delectaretur ut statim apud se constitueret, magnum eorum, quæ ceciderant, pomorum partem de humo colligere, similique modo condita in apothecis suis perpetuo conservare: ita prorsus casus et liberatio nostri generis se habet. Plantaverat enim olim Deus naturam humanam quasi pulcherrimam cedrum in paradiso voluptatis, eamque tamquam a se satam, nutritam, auctam, vehementer, ut par erat, diligebat. Accidit vero ut coorta tempestate, vento superbie concussa atque agitata, tandem a radicibus areretur, et omnia ejus poma adhuc immatura corruerent, hoc est, nos omnes qui ab Adamo, tamquam a radice dependebamus ipso peccante et per peccatum arcescente mirabili casu ad terram afflictis atque illisi pene mortui jaceremus. Verum cum multo jam tempore quasi poma semicorrupta subusque infernalibus apposita jacuissemus, adfuit tandem Spiritus sanctus, artifex sapientissimus, qui optimo excogitato consilio, novum quemdam hominem, quasi novum cedrum, Servatorem videlicet nostrum, non ex corrupta radice, non ex viri semine, qui non nisi Adæ filius esse potuisset, sed novo inauditoque miraculo, sua virtute atque arte ex virginis carne formavit, nec solum innocen-

tiam viriditate pulcherrimum et omnium virtutum odore suavissimum esse voluit, sed etiam melle ac saccharo divine gloriæ celestisque felicitatis condidit. Hinc enim apud Isaiam de ista novo cedro legitur: *Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel; butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum.* Nos quidem omnes, auditores, prius malum Dei gratia adjuti reprobamus, et bonum eligimus, denique et multum bonis operibus insudamus, quam ad butyrum et mel suavissimum divine celestisque beatitudinis gustandum admittamur. At noster Emmanuel Christus, in ipsa sua conceptione butyrum et mel divine gloriæ non gustavit modo, sed abundanter etiam comedit. Et quis nostrum de torrente voluptatis, nisi in patria hibet, ubi *Fluminis impetus lactificat civitatem Dei?* Noster vero Emmanuel *De torrente in via bibit.* Fuit enim semper, et in ipso quoque utero beatus. Itaque cedrum novum et suave ac melle et saccharo conditum Christus est, qui quidem Deo Patri oblatum, ita vehementer placuit, ita majestatem ejus oblectavit, ut certo constituerit, nos omnes ex humo colligere, deque ipsis faucibus dæmonum eripere, a sordibus et corruptione purgare, ac demum saccharo beatitudinis conditos in celestibus apothecis collocare, hoc est, magnos, illustres, beatos, felicissimos, immortales, Angelorum et Archangelorum cives, atque adeo deos quosdam efficeret.

Sed numquid omnes eo perveniemus, ut melle ac saccharo condiamur? Minime vero, auditores. Sed tamen vix illis, qui non perveniunt. Melius erat eis, si nati non fuissent. Sed cur non omnes perveniunt? In promptu est causa: nos enim, ut ante dicebam, per peccatum quasi poma corrupta jacebamus: corrupta vero poma prius a corruptione purganda et lavanda, et sale atque aceto conficienda et præparanda sunt, quam melle et saccharo condiantur. Jam vero multi sunt qui melle et saccharo condiri cupiunt: sed pauci qui a corruptione purgari et lavari et sale atque aceto confici velint. Purgamur enim et lavamur a sordibus peccatorum aquis baptismi et lacrymis penitentiae et quidem baptizati omnes sumus, sed sordes post baptismum contractas Deus novit, quam multi vere diluant. Certe lacrymæ veræ contritionis, ita sunt hoc tempore pretiosæ ac rare, ut vix unquam reperiantur.

Porro aceti et salis duo sunt genera, quo-

rum altero necessario condiri debent omnes qui ad mel et saccharum divine gloriæ præparantur. Unum dicitur patientia, alterum elemosyna. Sal patientiæ pauperibus, sal misericordiæ divitibus datur. Itaque quotquot inopia rerum exteriarum ac facultate laborant, intelligant sale patientiæ se condiendos esse, nec animo dejiciantur, nec contra Deum murmurent, nec divitibus res istas caducas ac fragiles invideant, sed intelligant et probent consilium Dei, qui omnium curam gerit, et optime novit qui sale patientiæ, qui sale misericordiæ condiri debeant. Et quamquam inopia res est per se insipida et ingrata, tamen si sale patientiæ habeas, etiam hic in terris sapere et dulcescere tibi incipiet. Quotquot vero divites estis, intelligite sale misericordiæ vos condiendos, etsi non pati, saltem compati: si non dolere, saltem condolere aliis debere: compati vero et condolere non verbis tantum, sed opere et veritate. Tu pecuniis abundas et vestibus, et lignis et cibo, et potu, et idcirco neque fame, neque siti, neque frigore unquam vexaris. Quid igitur ages? Salem tunc accipies, nosti pauperes multos, qui nihil horum habent, qui fame pereunt, qui frigore moriuntur: compatere illis ex animo, adjuva quantum potes: alioqui enim si neque pateris, neque compateris, et nec sale patientiæ, nec sale misericordiæ condiris, non video quæ spes tibi remaneat. Noverat Deus te delicatum ac tenerum futurum, nec per viam durum atque asperam inopie et miseriæ facile ambulaturum, propterea divitem te esse voluit, ut saltem per viam misericordiæ ac elemosynarum, qua planior et facilior est, ad salutem pervenires. Quod si neque hoc tibi placet, quid superest, nisi ut excidas a salute atque a regno beatitudinis excludaris? O si divites homines intelligerent, quam vili pretio nunc infiniti et immortales thesauri emi possent, longe aliter opes suas consumerent. Cum urbes vi captæ spoliantur ac diripiuntur, milites, qui eas diriperunt nihilo fere res maximas et pretiosissimas vendunt, quæ alio tempore multo auro vix emi potuissent. Atque hoc tempus nunc agitur, auditores, *Regnum enim celorum vim patitur, et violenti rapiunt illud:* Christus autem qui jam illud obsedit, oppugnavit, occupavit, spoliavit, nunc vilissimo pretio ac fere nullo, spolia illa divina, indumenta illa gloriæ, celestia illa palatia vendit. Nunc vel calice aquæ frigidae, sempiternæ divitiæ emi

possunt. At vero post mortem, nullæ pecunie, nulli labores, nec ipsa vita sufficiet, ut vel exigua domuncula, in regno cœlorum ematur. Quare agite nunc, divites, et caducas opes, ludibria ista fortunæ, quæ et aliqui hic relinquitis, cum æternis et immortalibus

commutate : de iniquo mammona facite vobis amicos, qui vos, cum defeceritis, in æterna recipient tabernacula. Deinde ita agite, ut pro parvis magna, pro terrenis cœlestia, pro temporalibus æterna aliquando recipiatis. Amen.

CONCIONES DUODECIM

COTINENTES

ARGUMENTA TOTIDEM

AD HOMINEM CATHOLICUM IN SUA FIDE CONFIRMANDUM

ET

HÆRETICUM A PERPIDIA SUA CONVERTENDUM.